

2025-yil, may 11-son

ISSN 2021-9752

Til va adabiyot.uz

ILMIY-METODIK ELEKTRON JURNAL
НАУЧНО-МЕТОДИЧЕСКИЙ ЭЛЕКТРОННЫЙ ЖУРНАЛ
SCIENTIFIC-METHODOLOGICAL ELECTRONIC JOURNAL

«Til va adabiyot – Преподавание языка и литературы – Language and literature teaching» (e-mail: tilvaadabiyotuz@gmail.com) <https://oak.uz/pages/4802>

***Yozgi ta'til – kitob mutolaasi
bilan mazmunli!***

Umida SHERMATOVA,
Chirchiq davlat pedagogika universiteti
O'zbek adabiyotshunosligi kafedrasida dotsenti

JADID ADABIYOTI MANBALARIDA DA'VATKOR RUH

Annotatsiya: mazkur maqola jadid adabiyotini qiyosiy tahlil qilish masalalariga bag'ishlanadi. Maqolada jadid adabiyoti, xususan, Cho'lpon lirikasida mumtoz adabiyot an'analari tahlili va talqini yoritilgan.

Kalit so'zlar: *Vatan tuyg'usi, da'vatkorlik, mushohadakorlik, jangovarlik, kurashchanlik ruhi, "Go'zal" she'ri.*

Annotation: the article is devoted to the issues of comparative analysis of Jadid literature. The article examines the analysis and interpretation of Jadid literature, in particular the traditions of classical literature in Cholpan's lyrics.

Keywords: *the feeling of Homeland, calling, observation, combativeness, the spirit of struggle, the poem "Beautiful".*

Аннотация: статья посвящена анализу призывающего и революционного духа в джадидской литературе на основе сравнительного подхода. Особое внимание уделяется лирике Чулпана, в которой прослеживается переосмысление традиций классической литературы. В исследовании раскрываются такие темы, как патриотизм, пробуждение сознания, наблюдательность и боевой настрой. Центральное место занимает анализ стихотворения "Гузаль" ("Прекрасная"), как отражения идеологической и эмоциональной сути джадидского движения.

Ключевые слова: *Родина, призыв к действию, наблюдательность, боевой дух, революционность, "Прекрасная", Чулпан, классическое наследие, джадидская литература.*

Ma'lumki, har bir jamiyat o'zidan keyingi jamiyatga jamiki boyliklarini meros qilib qoldiradi. Ammo yangi jamiyat mazkur boyliklarni qanday bo'lsa, shundayligicha meros qilib olavermaydi. Balki yangi sharoitga va o'z manfaatlariga mos tushadigan boyliklargagina ega bo'ladi. Ularning ichida hech bir mezonga to'g'ri kelmaydigan va baholab bo'lmaydigan bir boylik borki, u kindik qoni tomgan yurt, inson ko'z ochib ko'rgan ma'vo – VATAN deb ulug'lanadi. Insonning jamiki orzu-armonlari Vatani bag'rida kamol topadi, yuksak pog'onalariga ko'tariladi.

"A.S.Pushkin, – deb yozgan edi V.G.Belinskiy, – abadiy yashaydigan va doim harakatda bo'ladigan, o'limga qaysi nuqtada uchragan bo'lsa, o'sha nuqtada qotib qolmaydigan, balki jamiyatning ongida o'sib boraveradigan hodisalar jumlasidandir. Har bir davr ular haqida o'z hukmini chiqaradi va bu davr o'sha hodisalarni qanchalik to'g'ri anglamasin, hamma vaqt o'zidan keyingi davr uchun ular haqida qandaydir yangiroq va ancha to'g'riroq fikr bayon qilishga o'rin qoldiradi"¹.

Ayni mulohazalar qaysidir ma'noda vatan tushunchasiga ham daxldordir. Jumladan, o'tgan asrning boshlaridagi jadidchilik davridagi vatan tushunchasi bilan sovet davridagi vatanga bo'lgan munosabat, yoxud sovet davridagi vatan tushunchasi bilan istiqbolga erishganimizdan keyingi davrdagi

vatanga munosabat o'rtasida o'ziga xos tafovut bo'lganligi ayon haqiqatdir.

Binobarin, milliy uyg'onish davrida vatanparvarlik Mahmudxo'ja Behbudiy, Fitrat, Hoji Muin, Cho'lponlar ijodida da'vatkorlik, mushohadakorlik, jangovarlik, kurashchanlik ruhi bilan yo'g'rilgan bo'lsa, mustaqillik davri adabiyotida shukronalik, mas'uliyat, kelajakka ishonch, faxr va g'urur tuyg'ulari bilan to'yintirilganini kuzatish mumkin. Masalan, Fitrat "Yurt qayg'usi" she'rida milliy ozodlikka bo'lgan qarashlarini Vatanga bo'lgan teran hissiy kechinmalari orqali ifodalaydi.

"Ey, ulug' Turon, arslonlar o'lkasi! – deb murojaat qiladi u. – Senga ne bo'ldi? Holing qalaydir? Nechuk kunlarga qolding? Ey chingizlarning, temurlarning, o'g'uzlarning, otillarning shonli beshiklari!

Dunyoni "urho"lari bilan titratgan yo'lbars yurakli bolalaring qani? Yer tuprog'ini ko'klarga uchiraturgan tog' g'avdali o'g'lonlaring qani? Nechun tovushlari chiqmaydir? Nechun-nechun? Gapur menga, ey, Ulug' Turon, arslonlar o'lkasi! Senga ne bo'ldi!..

...Ey, oh, yolg'iz, tarqalmamishdir"².

Undan farqli o'laroq, Erkin Vohidovning quyidagi fikri mustaqillik davri vatanparvarligining yorqin dalilidir.

"Biz yo'qotgan qadrini qayta topayotgan xalqimiz. Masjidlalarmiz, muqaddas kitoblarimiz, unutilgan bayramlarimiz, udumlarimiz, odatlarimiz qaytib

1 Белинский В.Г. Собр.соч. в трёх томах, том 2. – Москва: Просвещение, 1948. С.158.

2 Фитрат А. Танланган асарлар. –Тошкент: "Маънавият", 2000. 34-бет.

kelayotgan bir zamonda, o'z ona tilimiz, tariximiz, madaniyatimiz munosib o'rinni topayotgan bir davrda o'zbekman degan har bir inson o'z yurti kechmishini va hozirini mukammal bilmog'i... lozim"³.

Ma'lumki, har bir jamiyat mafkurasi va tafakkurida o'sha jamiyat muammosi zuhur topadi. Shunga muvofiq xalqning ruhiyat bilan bog'liq hayotga qarash tarzi ham o'zgaradi. "Yetmish yil davomida ma'naviyat, milliy axloq asosi bo'lgan dinida, o'tmishida o'zining kim bo'lganini namoyish qilish qudratiga ega bo'lgan tarixi, milliy qadriyatlaridan mahrum bo'lgan xalq istiqloldan so'ng bunga muyassar bo'lgach, unda o'zidan, o'z millatidan g'ururlanish tuyg'usi yuzaga keldi. Chunki u ruhsizlikdan qutuldi, ruhi ozod, hur bo'ldi. Ruhi hur odamning yuragi botir bo'ladi. U hamma narsani yorqin ko'radi, mohiyatini to'g'ri anglaydi"⁴.

Yurtimiz tarixini yorituvchi tarixiy-ilmiy manbalarning katta qismi bosqinchilik urushlari hamda dushmanga qarshi kurashgan vatanparvar shaxslar ko'rsatgan qahramonlik tasviriga bag'ishlangan.

Professor U.Jumanazarov vatanparvarlik tarbiyasiga doir tarixiy asarlar to'g'risida shunday deb yozadi: "Xalq badiiy tafakkurining mahsuli bo'lmish bu asarlar (tarixiy, adabiy-badiiy manbalar – U.Sh.) bizga faqat uzoq o'tmish qa'rida sodir bo'lgan jang-u jadallar, fidoyiliklar haqida guvohlik beribgina qolmay, balki ular tarixiy-badiiy saboq ahamiyatiga ham egadir"⁵.

Tadqiqotimiz obyekti bo'lgan Cho'lpon hayoti va ijodining "tarixiy-badiiy saboq ahamiyatiga" ega ekanligining sababi shundaki, buyuk yozuvchi Vatanning yorqin kelajagini tasavvur etmaganida, unga erishish mumkinligini va lozimligini ong-u shuuriga singdirmaganida edi, tengsiz mafkuraviy kurashlarga chog'lanmagan, hattoki o'zini qurbon qilishgacha borib yetmagan bo'lar edi. Shuning o'ziyoq tajovuzkor siyosatga ochiq-oshkora qarshi aziz boshini kundaga qo'yganida ham o'zining millatchi ekanligini mardona e'tirof etgan vatanparvar shoir ijodida so'z va ish (amal) birligining tajassumi yosh bo'g'inlar tarbiyasida yorqin namunadir.

Cho'lponning 1914-yil 4-iyun kuni bosilib chiqqan birinchi adabiy-tanqidiy asari "Adabiyot nadir?" degan maqolasi shaklan juda ixcham bo'lsa-da, mazmunan g'oyat teran. "Undagi fikr va mulohazalar shu qadar pishiqki," – deb yozgan edi O'zbekiston Qahramoni

Ozod Sharafiddinov, – o'n olti yashar o'smirning shunchalik tiyraklik bilan qalam tebratganiga qoyil qolmay ilojimiz yo'q.

Xuddi shu yillarda qo'shni Qozog'istonda ham, Ozarbayjon yoxud tatarlar yurtida ham adabiyotning mohiyatini izlash, uning jamiyat hayotidagi, millat ravnaqidagi ahamiyatini aniqlashga urinishlar bo'lgan. Ozarbayjon adiblari Jalil Mamatqulizoda, Abdurahim Haqverdiyevlarning, tatar yozuvchilari Abdulla To'qay yoxud Olimjon Ibrohimovlarning XX asr boshlarida chop etilgan adabiyot haqidagi maqolalari fikrimizning dalilidir"⁶.

Abdulhamid Cho'lpon fikricha, adabiyot – millatni taraqqiy ettirish vositasi, uning ma'naviy boyligidir. Ajabki, Cho'lpon hali o'smirligidayoq millat taqdiri, demakki, vatan taqdirini, istiqbolini ma'rifatparvarlik bilan bog'laydi. "Adabiyot o'lmag'an (bo'lmag'an) va adabiyotning taraqqiysiga chalishmag'an (ko'maklashmagan) va adiblar yetishtirmagan millat oxiri bir kun hissiyotdan, o'ydan, fikrdan mahrum qolib, sekin-sekin inqiroz bo'lur". Uning xulosasi ham keskin va aniq: "Adabiyot yashasa – millat yashar"⁷.

Abdulhamidning bolaligi va o'smirligi Turkistonda va butun Sharq mamlakatlarida G'arb imperializmi va mustamlakachiligiga qarshi xalq milliy ozodlik harakatlari kuchaygan, milliy uyg'onish boshlangan davrga to'g'ri keldi. Mahmudxo'ja Behbudiy, Sayid Rizo Alizoda, Munavvar Qori, Ubaydulla Asadullaxo'jayev, Ahmad Zakiy Validiy, Abdurauf Fitrat, Is'hoqxon Ibrat, Abdulla Avloniy, Fayzulla Xo'jayev va boshqa jadid ma'rifatchilari jamiyat hayotini isloh qilish, yangilash tarafdorlari sifatida, mahalliy maktab va madrasalarda diniy ilmlar bilan birga, biologiya, zoologiya, geografiya, astronomiya, tarix, fizika, geometriya kabi dunyoviy ilmlarni o'qitish talabi bilan chiqdilar. Jadid ma'rifatchilari qrimlik buyuk pedagog Ismoil Gaspirali nashr etayotgan "Tarjimon" gazetasida bosilib turgan milliy uyg'onishga bag'ishlangan asarlardan ruhlanib, yangi gazetalar nashrini yo'lga qo'yish bilan birga, yangi usuldagi maktablar ochdilar. Jadid ma'rifatchilari Qo'qon xonligi, Buxoro amirligi va Xiva xonligida xon va amirlarni ham vatanparvarlik harakatiga tortishga urindilar.

Fitratning Buxoro amiri Olimxonga kuchli zaharxandalik ruhida yozgan quyidagi maktubi buning yorqin dalilidir. Maktubda shularni o'qiyimiz: "Sening qodir qo'ling idora qilayotgani musulmon yurtida iymonimizni po'pg'a, azonimizni qo'ng'iroqqa,

3 Маънолар маҳзани. –Тошкент: Ўзбекистон Миллий Энциклопедияси, 2001. 7- бет.

4 Каримов Х. Истиклол даври адабиёти. –Тошкент: Янги нашр, 2010. 3-бет.

5 Жуманазаров У. Жасорат ва садокат талқини. –Тошкент: Адабиёт ва санъат нашриёти, 1989. 3-бет.

6 Шарафиддинов О.Адабиёт яшаса, миллат яшар // Шарк юлдузи. – Тошкент, 1993 №9, 34-бет.

7 Чўлпон. Асарлар. 4 жилдлик. 1-жилд. – Тошкент: Akademnashr, 2016. 4-бет.

masjidiimizni cherkovga almashtirmoqdan o'zga chora qolmas. Bizning xaloskorimiz kim? Bizning ojiz qo'limizdan tutib, bu balo girdobidan kim qutqara oladi? Kofirlar butun olam oqillarining nazdida o'z nomini Inson yozdirlasalar, bizning jimod?... Kofirlar kamoli davlatmandlik va osudalik bilan hayot kechirlasalar-u, biz nega gadoylikka rozi?"⁸

Buyuk ma'rifatchi, millatning tarbiyachisi Abdulla Avloniyga kichik zamondosh va maslakdosh bo'lgan Abdulhamid Cho'lpon "Buzilgan o'lkaga" she'rida to'g'ridan to'g'ri ko'ngilga borib tegadigan quyidagicha o'tli satrlar bitishi ana shunday qarashlar mahsulidir:

*...Salqin suvlar tog'dan quyi tusharkan,
Tomchilari yomg'ir kabi ucharkan,
Nima uchun yig'lar kabi ingraylar?
Yov bormi deb to'rt tarafni tinglaylar?!*⁹

She'rida shoir yurt qayg'usini izhor qilar ekan, bu o'lkaning tog'lari yuksakligini, buloqlari jannatdagi kavsar suviday toza va tiniqligini, lekin bu suvlarning haqiqiy egalari g'afatdaligini, egalari loqaydligi bois yovlar kelib, izg'ib yurganini betakror poetik manzaralarda, tabiatning xalq qismati yanglig' majruhlik holatlarida qalamga oladi.

Vatan taqdiri ikki o't o'rtasida turgan bir vaziyatda kurashga da'vat etuvchi bunday she'r bilan o'quvchi ahliga murojaat qilish olov bilan o'ynashish bo'lib, ijodkordan so'ngsiz jasorat talab qilishi tayin edi. Shuning uchun ham vatan qayg'usini yurak dardi deb his etgan Cho'lponning vatandan judolik iztiroblari, orzu-armonlari hozirgi yosh avlodni vatanparvarlik ruhida tarbiyalashda muhim o'rin tutadi, istiqlolni qadrlashga o'rgatadi.

Cho'lponning adabiy, axloqiy-estetik qarashlarining pedagogik nuqtayi nazardan kamol topishida "shaxs – millat – Vatan" konsepsiyasining konseptual asoslari qanday manbalarga suyanadi, degan savol tug'ilishi tabiiy. Bizningcha, bu borada mustamlaka sharoitida muqarrar yuzaga keladigan milliy ozodlik harakatlarini chetlab o'tib bo'lmaydi. Bundan shaxs erki milliy ozodligi va Vatan obodligi negizida turishini anglash qiyin kechmaydi.

Mustaqillikning dastlabki yillarida Cho'lpon she'rlarining g'oyaviy-badiiy xususiyatlari, mavzu doirasi hamda yetakchi konsepsiyasining muallif shaxsi, axloqiy-estetik qarashlari va ijodiy-ijtimoiy faoliyati bilan bog'lab talqin qilinganini ko'rish mumkin.

Professor Olim Sharafiddinovning o'sha davrdagi qarashlari buning yorqin dalilidir.

Munaqqid fikricha, Cho'lpon she'rlarining barchasini nazardan o'tkazib yaxlit tasavvur hosil qilinsa, to'laqonli lirik qahramon siymosi namoyon bo'ladi¹⁰. "Zamon g'oyat shiddatli, g'oyat ziddiyatli edi, shuning uchun Cho'lponning lirik qahramoni ham g'oyat murakkab xarakter kasb etadi. Shoirning bunday she'rlarini shiddatli ijtimoiy o'zgarishlar davrining badiiy hujjati deyish mumkin"¹¹.

Shuning uchun ham Cho'lpon ijodi tahlilida shoir she'rlarining yuksak badiiyat namunalari bo'lish bilan birga, ayni paytda o'sha davrdagi vatanparvarlik tarbiyasiga oid qarashlarning badiiy hujjati ekanligiga ham e'tibor qaratish zarur.

Cho'lponning Vatan tuyg'usiga bag'ishlangan she'riy asarlarida lirik qahramonlar qalbidan chuqur joy olgan go'zallik va nafosat, qayg'u va quvonch tuyg'ularining nozik tovlanishlari ko'proq tabiat tasviri fonida berilganini kuzatish mumkin. Zero, shoir tabiat go'zalliklariga nisbatan oshiqona munosabati orqali Vatanga bo'lgan inja tuyg'ularini g'oyatda nafis va nozik pardalar qatiga joylaydi.

1919-yilning fevralida yozilgan mashhur "Go'zal" she'rida shoir ona Vatan go'zalligi va muqaddasligini, yulduz, Oy, Kun (Quyosh)ning ulug'vorligi bilan muqoyasa qilish orqali ayon etadi:

*Qorong'u kechada ko'kka ko'z tikib,
Eng yorug' yulduzdan seni so'rayman.
Ul yulduz uyalib, boshini bukib,
Aytadir: "Men uni tushda ko'ramen:
Tushimda ko'ramen, shunchalar go'zal,
Bizdan-da go'zaldir, oydan-da go'zall..."*

Ko'rinadiki, lirik qahramonning tasavvur ufqi nihoyatda keng. Uning qorong'u kechada ko'kka ko'z tikishi, "yulduzning uyalib boshini bukishi", hatto tushlarida ko'rishi, shamolning sochlarini yoyib, yo'ldan adashishi bir nuqtada – vatanning go'zalligi qarshisida to'qnashishidan ma'lumki, yetti iqlimda uning o'xshashi yo'qdir.

Adabiyotshunoslikda she'r tahlili yuzasidan talaygina olimlar o'z fikrlarini bildirishgan. Jumladan, akademik olim Naim Karimov she'r tahlilida she'rning bosh qahramoni go'zal timsolida sevikli yor nazarda tutilganini ta'kidlash bilan birga yor go'zalligini majoziy obrazlar yordamida tasvirlashi haqida gapirgan.

She'r yuzasidan T.Abdukarimovning bildirgan fikrlari ham diqqatga sazovor. Metodistning she'r mazmuni bilan o'quvchilarni tanishtirishda shoirning g'oyaviy niyati Vatan sevgisini ulug'lash ekanligi haqidagi fikrlari kishini mushohadaga chorlaydi.

⁸ Абдурауф Фитрат. Танланган асарлар. 1-жилд. – Тошкент: Маънавият, 2000. 95-96-бетлар.

⁹ Чўлпон. Асарлар. 4 жилдлик. 4-жилд. – Тошкент: Akademnashr, 2016. 88-бет

¹⁰ Жабборов Д. Чўлпоншунослик. – Т.: Muharrir nashriyoti, 2019. 90-б.

¹¹ Шарафиддинов О. Чўлпон. – Т.: Чўлпон, 1991. 29-31-б.

Olima Sh.Hojiyeva she'r tahlili ustida to'xtalib, Cho'lpon ijodida folkloriy obrazlar ko'lami, "Go'zal" she'rida ham folga aloqador motivlarning mavjudligini aytib o'tgan: "Quyidagi misralarda, – deb yozadi olima, – lirik qahramonning osmon ruhlariga murojaat qilib, yulduz va oy chiqishiga qarab o'z taqdirini oldindan bilishga intilishlari ayonlashadi:

Qorong'u kechada ko'kka ko'z tikib

Eng yorug' yulduzdan seni so'raymen..."¹²

She'ning o'quvchining diqqatini tortadigan jihati uning tuzilishidir. Cho'lpon bu she'rini yaratishda Alisher Navoiydan andoza olgani sezilib turadi. Cho'lpon ijodining bu jihati haqida navoiyshunos olim Homil Yoqubov: " U (Cho'lpon – U.Sh.) Navoiy lirikasining badiiylik sir-u asroridan ozmi-ko'pmi xabardor bo'lib, undan ijodiy isti'foda etish va o'zlashtirishga urinishda Alloh ato qilgan fitriy (tug'ma) salohiyatini kashf etishda muvaffaqiyat qozonib, o'zbek xalqining milliy iftixoriga sazovor bo'ladi... Cho'lpon Navoiyning milliy (turkiygo'ylik ma'nosida) lirik an'anasining son-sanoqsiz hamma turlarini emas, boshlicha bir turini o'z talantiga xos usulda o'zlashtirdi". Bizningcha, shunday o'zlashtirishlardan biri "Go'zal" she'riining yaratilish shaklidir.

She'r ko'p jihatdan badiiy san'atlardan biri tadrij (she'rda hisni, manzarani va ta'sirni poyama-poya tadrij bilan kuchaytirishga xizmat qiluvchi usul) ning qo'llanishi jihatidan Navoiyning "Jonga chun dermen..." deb boshlanuvchi g'azaliga o'xshaydi.

Navoiy ko'ngilga ishq o'ti tushishi sabablarini jondan, jismdan, bag'irdan, ko'ngildan, ko'zdan so'ragani kabi Cho'lpon ham sevgisini so'roqlab yulduz, oy, quyosh va shamolga murojaat qiladi. Natijada lirik qahramon qalb kechinmalari Navoiy g'azalida bo'lgani kabi darajama-daraja o'sib boradi.

Cho'lpon she'rining xotimasida ham Navoiy g'azaliga monandlik ko'zga tashlanadi. Navoiy o'z g'azalini:

Ey Navoiy, barcha o'z uzrin dedi, o'lguncha kuy,

Kim sanga ishq o'ti – o'q ermish azalning qismati, – deya yakunlasa, Cho'lpon ham she'r yakunida Navoiy an'anasiga sodiq qoladi:

Men yo'qsil, na bo'lib uni suyubmen,

Uningchun yonibmen, yonib-kuyibmen,

Boshimni zo'r ishga berib qo'yibmen,

Men suyib...men suyib, kimni suyibmen?

Men suygan suyukli shunchalar go'zal,

Oydan-da go'zaldir, kundan-da go'zal!¹³

Hayotda nimaiki go'zal ekan, u axloqiy (Flober)ligi nazarda tutilsa, Cho'lponning Vatan erki bilan bog'liq go'zallik tushunchasining qay darajada teranlik va cheksizlik kasb etishini anglash qiyin kechmaydi.

Yoshlarni Vatan va xalq tarixini shunchaki biluvchi kishilar emas, balki uni qalbdan his etuvchi, tushunuvchi, samarali faoliyati orqali uning taraqqiyotiga xizmat qiluvchi chin vatanparvar va xalqparvar qilib tarbiyalashda Cho'lpon she'riyatining g'oyaviy-badiiy xususiyatlarini o'zlashtirish muhim vosita vazifasini o'taydi.

¹² Хожиева Ш. Чўлпон ва миллий шеърятнинг янгиланиши. – Тошкент: Muharrir nashriyoti, 2019. 70-бет.

¹³ Чўлпон. Асарлар. 4 жилдлик. 1-жилд. – Т.: "Akademnashr", 2016. 31-бет.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Alisher Navoiy. Mukammal asarlar to'plami. 20 tomlik, 1-tom. – Toshkent: Fan, 1987.
2. Belinskiy V.G. Sobr.soch. v tryox tomax, tom 2. – Moskva: Prosvesheniye, 1948.
3. Yoqubov H. Cho'lpon va Navoiy. – Toshkent: Sharq, 1997. 22-bet.
4. Jabborova D. Cho'lponshunoslik. – T.:Muharrir nashriyoti, 2019.
5. Jumanazarov U. Jasorat va sadoqat talqini. –Toshkent: Adabiyot va san'at nashriyoti, 1989.
6. Karimov H. Istiqlol davri adabiyoti. –Toshkent: Yangi nashr, 2010. 3-bet.
7. Ma'nolar mahzani. –Toshkent: O'zbekiston Milliy Ensiklopediyasi, 2001.
8. Hojiyeva Sh. Cho'lpon va milliy she'riyatning yangilanishi. – Toshkent: Muharrir nashriyoti, 2019.
9. Cho'lpon. Asarlar. 4 jildlik. 1- jild. – T.: "Akademnashr", 2016.
10. Sharafiddinov O. Cho'lpon. – T.: Cho'lpon, 1991.
11. Fitrat. Tanlangan asarlar. 1-jild. – Toshkent: Ma'naviyat, 2000.

Gavhar SALOMOVA. Qisqartma so'zlarning tipologiyasi va klassifikatsiyasi	49
Asqar ESHMUMINOV, Shahnoza TURSUNOVA. Assotsiativ lug'atlarning lingvistik asoslari.....	53
Abdumannon HASANOV. Polisemantik so'zlarning yangi ma'nolar bilan boyib borishi	56
Adibaxon TO'RAXO'JAYEVA. O'zbek orfografiyasining shakllanish jarayonlari	61
Shirin SADIKOVA, Nozima VALIYEVA. Tilshunoslikda diskurs tushunchasi va badiiy diskursning xususiyatlari.....	63
Muhayyo ERGASHOVA. "Lokallik" semali birliklar va lokal maydon.....	66
Umidjon YIGITALIYEV. Lisoniy tizim yaxlitligi va unda "shaxs omili" tushunchasining assotsiativ-verbal ifodalanishi.....	69
Akbarjon XASANOV. Antonim juftliklarda semantik asimmetriya masalasi.....	72
Shaxlo XALILOVA, Rushana QODIROVA. O'timli va o'timsiz fe'llar: nazariy va amaliy tahlili.....	76
Усербай БАЙКАБИЛОВ. Қазақ тіліндегі кейбір фразалар төркіні.....	78

ADABIYOTSHUNOSLIK

Ibodatxon RUSTAMOVA, Oygu SOTVOLDIYEVA. Hajviy hikoyalarda roviy funksiyasining o'ziga xosligi	82
Nodira XOLIKOVA. Xotin-qizlar obrazi talqinida ismoil gasprali ijodining tutgan o'rni.....	84
Rayhonoy SAIDOVA. Badiiy matnning struktur tahlilida munosabatlar va diskursda belgi mohiyati	87
Umida SHERMATOVA. Jadid adabiyoti manbalarida da'vatkor ruh.....	90
Sevinchoy YOQUBOVA. O'zbek jadid she'riyatida an'anaviy poetik obrazlarning yangilanishi.....	94
Tozagul MATYOQUBOVA. G'afur g'ulom poetik merosida gumanistik pafos.....	98
Arofatoy MUYDINOVA. Toshkent adabiy muhitida muvashshahchilik an'anasi.....	102
Shaxnozaxon KARIMOVA. Dunyo adabiyotshunosligida she'r poetik sintaksisi tadqiqi	105

Nasima QODIROVA. Yozuvchi – tanqidchi uslubining rivoji	107
Tojixon TOSHBOLTAYEVA. Bir dilbari abro' kamon	110
Abdulhamid QURBONOV. Yusuf alayhissalomning uch ko'ylagi.....	113
Muzaffar JURAYEV. "Nahjul farodis" ("Jannatlarning ochiq yo'li") asarining matniy tadqiqi.....	116
Islombek MANNOPOV, Munajatxon QODIROVA. So'fiy muhammad donishmand hayoti va faoliyati manbalarini	119
Жандос БАЙЗАКОВ. Абай іліміндегі "тұлға" мәселесі.....	122
Гульмира МАМАДЖАНОВА, Тимур АЮПОВ. Художественные элементы реальности и буддистских аллюзий в романе В.О. Пелевина "Чапаев и пустота"	124
Галина Ен-Уновна Пак. Огонь как символ подавления и возрождения: сравнительный анализ романов дж. оруэллa и р. брэдбери	128
Nargiza AKHROROVA. The wrongly introduced hero in "To kill a mockingbird"	132

ILG'OR PEDAGOGIK TEXNOLOGIYA

Gulbakhar ABILOVA, Ayzada KALMURATOVA. Texnika yo'nalishi talabalariga ingliz tilini o'qitishda o'quv dasturlari va platformalaridan foydalanishning dolzarb muammolari	136
Nigora ERKINOVA. Lingvistik tahlil uslublarining o'zbek tili darslarida qo'llanish tajribalari	139
Dilbar TOSHEVA. Til o'rganish va o'qitishda o'quv lug'atlaridan foydalanishning muhim ahamiyati	143
Muxayyo RIZAXANOVA. Chet tillarni o'qitishda yangi innovatsion metodlardan foydalanish	145
Baxtixon ISROILOVA. Ingliz tilini samarali o'qitishda kommunikativ-kognitiv yondashuv xususiyatlari va uning tamoyillari.....	147
Dilafroz SUBANOVA. Boshlang'ich sinf o'quvchilariga ingliz tilini o'rgatishning nazariy asoslari	150
Gulhayo BAROTOVA. The role of technology in modern teaching	153